

38. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Pünkösd, a kereszténység harmadik legnagyobb ünnepe

A pünkösd az Egyház születésnapja

Ahogy a karácsonynak és a húsvétnek, úgy a *pünkösdnek* is jelentése, vallási tartalma van. Egyrészt a pünkösd név eredetét, másrészt az ünnep üzenetét kell meghatároznunk. A pünkösd magyar neve a latin *penta* /öt/, illetve a görög *pentékoszté* /ötven/ szóból származik, tekintettel arra, hogy a húsvét utáni *ötvenedik* napon történt meg a csoda, a kereszténység születése. Ennek megfelelően a pünkösd is *mozgó ünnep*, s a húsvét napjától függően május 10. és június 13. közötti vasárnapra esik. A pünkösd kétnapos ünnep, melynek napjai a

vasárnap és a hétfő. Azt azonban tudni kell, hogy az ünnep húsvéhoz hasonlóan *egy héten át tart*, de a szombat és vasárnap a naptárban jelzett két ünnepi nap.

(A kommunista világban, mint minden más keresztény és nemzeti ünnepet, a pünkösdöt is igyekeztek tartalmától, összetartó erejétől megfosztani, törölni az emberek tudatából. Szerencsére nem sok sikerrel. Igaz, a pünkösdhétfő a zsinati reform után már nem külön egyházi ünnep, de számos keresztény országban munkaszüneti nap, így 1993 óta Magyarországon is az.)

A Limbourg fivérek 15. századi kódexének képe. A Szentlélek áradása Szűz Máriára (Les Très Riches Heures kódex)

Juan Simón Gullierez festményén a Szent Család látható, melyen a Szentlélek galamb képében jelenik meg, 1680 (wikipédia)

Pünkösdkor a kereszténység a *Szentlélek kiáradását* ünnepli meg, ami a karácsony és a húsvét könnyen érthető története mellett a laikus ember számára nehezebben magyarázható meg. A Szentírásban az *Apostolok cselekedetei 2,3* szövege így írja le a Jézus feltámadását követő ötvenedik napról. *„Amikor pedig eljött a pünkösd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek szétoszlottak és leszálltak mindegyikükre. Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, (Szent Szellemmel) és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek (Szellem) adta nekik, hogy szóljanak.”*

Az ünnep lényegének jobb megértéséhez hívjuk segítségül Péter apostol szavait, amik így magyarázták a jelen levőknek a beteljesedés jelenségét, ami akkor, ott sokakban félelmet keltett: „Az utolsó napokban így szól az Isten. Kitöltök szellememből minden halandóra, és prófétálnak fiaitok és leányaitok, és ifjaitok látomásokat látnak, véneitek pedig álmokat álmodnak; még szolgálóimra és szolgálóleányaimra is kitöltök azokban a napokban Szellememből, és ők is prófétálnak. (Apostolok Cselekedetei 2,17-18.)

Az Újszövetség leírja, hogy miként szállt le azon a napon a Szentlélek a tanítványokra, amit Jézus Krisztus mennybemenetele előtt megígért nekik. A szeretettel teli, kiáradó Szentlélek megvilágosította, lelkesítette, tanította az apostolokat, akik ekkor értették meg igazán, ekkor váltak képessé arra, hogy tudják a missziós krisztusi parancsot teljesíteni. Péter tanításának hatására már azokban a napokban sokan megtértek, s ezekből a hívőkből alakult meg a jeruzsálemi ősegyház.

A bambergi zsolnároskönyv egy oldala bemutatja, ahogy a Szentlélek tüzes lángnyelvei leszállnak az apostolokra

Az ingeborgi zsolnároskönyv képe Krisztust, Máriát és az apostolokat ábrázolja az 1200-as évekből (Musée Condé)

A Szentlélek eljöveteléről már *Keresztelő János* is beszélt, amikor azt jövendölte, hogy: „Jézus majd Szentlélekkel és tüllel fog benneteket megkeresztelni.” (Máté 3,11) Ismert, hogy Jézust a Jordán folyó vizében Krisztus unokatestvére, Erzsébet fia, János keresztelte meg. Ezt követően egy galamb szállt le Jézusra, mely galamb azóta is a Szentlélek ikonikus jelképe. Ezt láthatjuk azokon a keresztény művészeti ábrázolásokon, melyek a pünkösöd témáját dolgozzák fel. Más megfogalmazásban, az *Atya* és a *Fió* kölcsönös szeretetének eredménye a

Szentlélek, ami ennek az isteni szeretetnek a végpontja, a kiáradása. Ez az esemény új tartalommal töltötte meg a keresztény hívők Istenben és Jézusban megtestesülő hitét.

Pünkösd ünnepét a keresztény írástudók a második században említik első alkalommal, de tudjuk, hogy megünneplése már akkor elkezdődött, amikor az apostolok még földi életet éltek. A *szinódus* (a kiválasztott püspökök gyűlése, aminek időpontját a pápa jelöli ki, s ami a pápa és a világ püspökei közötti kapcsolatok ápolására szolgál) *305-ben* rendelte el a pünkösd megünneplését, aminek jele a *galamb*, illetve/és a *lángnyelvek*. A pünkösd tulajdonképpen az ötvennapos húsvéti ünnepkör befejezése. A középkorban a hívek a szélvihart kürtök és harsonák megfújásával, a lángnyelveket pedig égő kanóccal, piros rózsákkal, galambok röptetésével jelenítették meg.

A jeruzsálemi Mennybemenetel temploma, amelyben magyar felirattal is látható az ima (Szerző: Fleischer Ferenc)

A *római katolikusoknál* a hét szentség egyike a *bérmálás*, amit pünkösd ünnepétől kezdve lehet kiszolgáltatni. A bérmálás szertartása során a pap felkenéssel, vagy kézrátétellel adja át a bérmálkozónak a Szentlélek ajándékát. A latin *confirmatio* kifejezés egy széles, nemzetközi szinten ismert megnevezése ennek a „beavatási” szertartásnak.

A *protestánsok*, például a református és evangélikus egyházak mindössze két szentséget fogadnak el, amelyek között nem szerepel a bérmálás. A keresztények is élnek a beavatás szertartásával. A *konfirmáció* jelentése a reformátusoknál a *megerősítés*, ami az *úrvacsorát* megelőző felkészítő tanítás. Ezáltal az ifjú – 13 éves koráig kell elvégezni a konfirmációt – vallástételt tesz Krisztus és Isten egyháza mellett.

Pünkösdi magyar népszokások

A májusfa

A magyar kultúrában a pünkösdhöz fűződő népszokások – hasonlóan számos más jeles naphoz –, a *termékenységgel* hozhatók összefügsbe. Tekintve, hogy *pünkösd hava a május*, elsősorban a növényvilág kerül a figyelem, a szokások kialakulásának középpontjába. Május első napján a falubeli legények felállították a *májusfát*, vagy májusfákat. Erre a magas, sudár fák voltak alkalmasak. Az itallal, étellel és szalagokkal díszített májusfát a lányos házak elé állítottak fel éjjel, hogy az május első napjának reggelén hirdesse az udvarlási szándékot, a ház lánya iránt kifejezett szerelem zálogát. A májusfát a legtöbb helyen a falu legényei pünkösd napján döntötték le.

A zöld ágú májusfa a természet megújulásának szimbólumát, az új élet kezdetét is jelentette

Májusfa ábrázolása gyermekrajzon, valamint Mándoki Halász Zsóka és Göncz János festményén (forrás: wikipédia)

A fagyosszentek

A május 12-13-14-ei három nap – Pongrác, Szervác, Bonifác – az úgynevezett fagyosszentek ideje volt. A három szent életének, s halálának története a 4-6. századokba vezethető vissza. A jeles napok a szentek halálának napját jelentik, természetesen eltérő időben és eltérő földrajzi helyeken. A fagyos szentekhez soroljuk még május 25-ét, Szent Orbán napját is.

A fagyosszentek azért kaphattak figyelmet, mert a megfigyelések szerint ezekben a májusi napokban a még sarjadó, zsenge növényzet egy-egy hidegebb éjszakán lefagyott. A lehülés elsősorban Közép-Európa országaiban figyelhető meg. A *meteorológiai* jelenségek mellett a *néprajz* is foglalkozik a májusi fagyos időszakokkal. Így vált szokássá, hogy a paradicsomot, paprikát, uborkát, babot csak a fagyosszentek után ültettek ki a szabad földbe.

Szent Pongrác vértanúsága (fametszet a 13. századból)

Szent Szervác halála (13. századi fametszet)

Szent Bonifác május 14-én, Rómában halt vértanúhalált. Szent Orbán vértanúsága (Legenda Aurea Sanctorum ősnymtatvány 1482-es augsburgi kiadása, Pannonhalma)

A pünkösdi király

A pünkösdi királyválasztás a 16-17. századtól Európa-szerte az egyik legősibb népszokás, amit sok helyen még ma is gyakorolnak. Szokás volt a magyar falvakban, hogy a fiatal legények valamilyen ügyességi és erőpróbán versenyeztek egymással, bizonyítva, hogy ki a „legény a gáton”. Lóversenyben, birkózásban, farönk cipelésben, célba lövésben, bikahajszában, testi erő kipróbálásában az a legény, aki a legjobb volt, egy évre ő lett a *pünkösdi király*. A győztest megillették kisebb-nagyobb kiváltságok. Joga volt minden bálba, lakodalomba, multságba elmenni, s minden ezekkel kapcsolatos költségét a falu fizette. Joga volt a kocsmában úgy fogyasztani, hogy azt is a falu állta. Még apróbb vétségeket is elnéztek neki. A pünkösdi királynak a falu legényei egy éven át engedelmességgel tartoztak. Ő volt a legények legfőbb bírója, de azt is számításba vették, hogy ez csak egy múló – egy évig tartó – királyság. Ezért terjedt el a múló, nem teljes értékű rang értékelésére a szólás: „*Rövid, mint a pünkösdi királyság.*”

Pünkösdlés - Pünkösdi királynéjárás

A leggyakoribb szokások egyike a *pünkösdlés*, ami az ország keleti térségében, az Alföldön és Északkelet-Magyarországon terjedt el. A lányok házról házra jártak, s adományokat gyűjtöttek. Az énekes-táncos szokások számos változata ismert, amiket elsősorban kiskorú lányok és fiúk gyakoroltak. Közben énekeltek, melyek közül az egyik legismertebb szöveg:

*„Mi van ma, mi van ma,
piros pünkösd napja.
Holnap lesz, holnap lesz,
a második napja.”*

*„Királyné pálcája,
szálljon a házára,
ha nem a házára,
az úr asztalára.”*

*„Lányok ülnek a toronyba,
arany koszorúba.
Arra mennek a legények,
sárga sarkantyúba,
levennem a süvegemet,
annak örülnétek.*

*Királyné pálcája,
szálljon a házára,
ha nem a házára, az úr asztalára.”*

A pünkösdléshez hasonló szokás volt a *királynéjárás*, ami elsősorban a Dunántúlon terjedt el. Ebben az ünnepi játékban a lányok voltak a főszereplők. Négy kislány vezetett egy ötödiket, aki a legkisebb és a legszebb volt. Ő volt a kiskirályné, kezében egy kosár rózsaszirmmal. A ház asszonya, ha szívesen fogadta a lányokat, a kiskirályné kosarából rózsaszirmot szórt a lába elé. A többiek felemelték a kislányt, miközben ezt mondták: *„Ekkora legyen a kendtek kenderje, mint a kiskirályné!”* Ellenkező esetben, ha nem szívesen fogadták őket, a kislány leguggolt, jelezve, hogy csak ekkora magasra nőjön a kenderük.

*A felkeresett ház udvarán a pünkösdölők körülállják a kiskirálynét
(Nemesládony, Vas megye, 1952)*

Zöldágazás

Pünkösdkor elterjedt szokás volt a *zöldág-járás*, amely a természet megújulásának jelképe volt. A magyar népszokásban az éneklő, tánccal felvonuló fiatalok egy zöldágot vittek maguk előtt. Házról házra jártak, s jó termést kértek a házra, s azt kívánták, hogy a rontás kerülje el a házat és annak népét.

Zöldágazás Mendén (forrás: wikipédia)

Törökbaszás

Egy kisfiút szalmával kitömött nadrágba öltöztettek, aki egy *török basát* utánózva, házról házra járt. A többiek vesszővel ütögették, hogy ugráljon. Adományokat kaptak, amit jó termést kívánva köszöntek meg.

A csíksomlyói búcsú

A *csíksomlyói búcsú* történetét Hargitafürdő közelében, a Tolvajos tetőn 1966-ban felállított *Hármaskereszt* üzenete meséli el. A 896-os évszám a honfoglalásra utal, 1442 a búcsú első írásos emlékét, 1896 pedig Márton Áron születésének évét jelenti. IV. Jenő pápa már az 1440-es években körlevélben buzdítja az erdélyi ferenceseket a templom építésére, amely munkáért aztán búcsút engedélyezett a rend számára. Az ország három részre szakadása utáni években létrejött az Erdélyi Fejedelemség. Az unitárius vallású *János Zsigmond*, az első erdélyi fejedelem – apját követően II. János magyar király – 1567-ben a katolikus

székelyek ellen katonai támadást indított. A csata a csíki székelyek győzelmével végződött.

A Székelyudvarhely irányából Csíkszereda-Csíksomlyó felé tartó zarándokok, utazók gyakran megállnak a Hármás Keresztnél, ahol először tisztelegnek Európa egyik legnagyobb tömegeket vonzó búcsújáró helye előtt

A magyarok és székelyek azonban tudják azt is, hogy a Szűz Mária tiszteletét sugárzó csíksomlyói kegyhely egyben hirdeti a „Napba Öltözött Asszony” azaz Babba Mária imádását is. Babba Mária kultusza visszanyúlik az ősmagyarok vándorlásának idejére. Csíksomlyó pünkösdi ünnepe ötvözi az ősi magyar hitvilágot és a keresztény vallást. Igaz, hogy ezt a római katolikus ferencesek, s a pápai udvar nem szívesen hangoztatják.

A Napba Öltözött Asszony szobra a csíksomlyói kegytemplom legfőbb ereklyéje, a székelyek és csángók Mária tiszteletének jelképe

Csíksomlyó a Közép-Európát átívelő *Mária út* egyik végpontja, legfőbb állomása. A zarándokút az ausztriai *Máriacell* kegytemplománál kezdődik, s 1400 kilométer megtétele után jutunk el az erdélyi Csíksomlyóra. Ez a földrajzi kereszt álló része. A zarándokút keresztbe kialakult vonala *Czestochowában* Lengyelország lelki fővárosában kezdődik és Magyarországon keresztül haladva Boszniában, *Medugorjében* végződik. Innen néhány kilométerre már az iszlám világ kezdődik.

Máriacell (magyar szentek temploma) és Csíksomlyó kegytemploma

Czestochowa templomvárosa, egyben a pálos rend központja és a Szent Jakab kegytemplom Medugorjében

A székelység több évszázados hagyományának a román kommunizmus véget vetett. 1990-től lehetett az anyaországból ismét Csíksomlyóra menni, pünkösdtől ünnepelni. Páratlan eseménynek számított, amikor 2008-ban Budapestről elindult az első *Székely Gyors*, ami azóta is közlekedik minden évben. 2010-től kezdve a *Csíksomlyó Expresszsel*, 2013-tól pedig már a *Boldogasszony Zarándokvonattal* is el lehet jutni a búcsúra.

Székely Gyors – a Rákóczi Évben – Gyimesbükkibe érkezésének pillanata

Évről évre egyre többen zarándokoltak pünkösöd idején Csíksomlyóra, ami idővel a világ magyarjainak nagy találkozóhelyévé vált. Több százezer ember fejezi ki minden évben az összetartozást, a kereszténységben, a magyarságban való hitét.

A pünkösdi szabadtéri mise központi része a Hármassóltár

A pünkösdi szentmisére érkező tömeg a „nyeregen” helyezkedik el. A völgynek a Kissomlyó-hegy és a Nagysomlyó-hegy közötti területet nevezzük nyeregnek

1990 óta évente több százezer zarándok jut el Csíksomlyóra, ahol legtöbben a szombati szentmisén vesznek részt. A Szűzanya iránti tisztelet nem lankad, évről évre egyre többen vesznek részt a körmenetben és a szentmisén. Az eredetileg római katolikus búcsúra egyre több keresztyén (református) is ellátogat, továbbá tömegesen érkeznek magyarok a világ számos országából, hogy hirdessék, megéljék nemzeti összetartozásukat. A kegytemplom értékes tárgya a templom főoltáránál álló *labarum*, a nép nyelvén *labórium*, amit a papság a körmenet élén visz a Salvator-kápolna elé.

A Csíksomlyói Búcsút a Hungarikum Bizottság Hungarikummá nyilvánította

Folytatjuk

Bánhegyi Ferenc